

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

OSA 3. Teemawebinaari: Arvoperusta, toimintakulttuuri ja lapsen tuki

Webinaarit 5 & 6

24.3 klo 13.00-15.00 tai 26.3 klo 8.30-10.30

Tervetuloa webinaariin!

- **Webinaarissa vastataan etukäteen lähetettyihin kysymyksiin.** Kysymysdiat tunnistaa helposti.
- Osallistujat voivat lisäksi esittää kysymyksiä ja kokemuksia Keskustelu-palstalla – kysymyksiin vastataan mahdollisuuksien mukaan webinaarin lopussa.
- Jos on ongelmia äänen/kuvan kanssa, niin kirjaudu ulos Teamsista ja osallistu uudelleen ja/tai käynnistä koneesi uudelleen.
- Webinaarin aikana pidetään lyhyt Padlet-tauko – muista jaloitella ja pyöritellä hartioita mahdollisuuksien mukaan myös esityksen aikana.
- Esitysmateriaalin sijainti webinaarien jälkeen [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistus 2025](#)
- Webinaarin jälkeen tallenne on katsottavissa **kaksi viikkoa** [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistus 2025](#) -sivun kautta erillisellä Padlet –sivulla.
 - ***Webinaarin osallistuja ei saa itse tallentaa webinaaria tilaisuuden aikana eikä tallenteesta.***

Turvallisemman tilan periaatteet

- **Syrjinnästä vapaa alue:** Emme hyväksy syrjintää tai häirintää missään muodossa. Arvostamme kaikkia yhdenvertaisina ja kunnioitamme moninaisuutta.
- **Itsemäärittely- ja määrittelemättömyysoikeus:** Kunnioita jokaisen oikeutta määritellä tai olla määrittelemättä itsensä. Älä tee oletuksia kenenkään ominaisuuksista.
- **Hyväntahtoisuus:** On inhimillistä tehdä virheitä. Erehtyä saa, ja kysymällä asiat selviävät. Oletuksena on, että kaikki osallistuvat keskusteluun hyväntahtoisesti omista lähtökohdistaan.
- **Kunnioitus:** Jokaisella on oikeus omaan mielipiteeseensä ja velvollisuus kunnioittaa muiden mielipiteitä. Syrjivät asenteet eivät ole mielipiteitä.
- **Puheeksi ottaminen:** Ota asiat puheeksi. Itsestäänselvyyksiä ei ole olemassa. Opettele sekä antamaan että vastaanottamaan kunnioittavaa ja rakentavaa palautetta.
- **Tilan antaminen:** Anna tilaa toisille. Huolehdi että kaikki tulevat keskustelussa kuulluksi ja pääsevät osalliseksi.
- **Itsestä huolehtiminen:** Huolehdi omasta jaksamisestasi itsellesi sopivilla tavoilla!
- **Jos havaitset syrjintää, rasismia tai häirintää, puutu tilanteeseen tai kerro tilaisuuden järjestäjälle.**

Webinaarin sisältö

- Tervetuloa webinaariin!
- Arvoperusta
- Toimintakulttuuri
- Varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman yhteensovittaminen
- Lapsen tuki
- Lyhyt koonti webinaarin teemoista
- Paikallisia kokemuksia:
 - Lahti
- Kysymyksiä ja vastauksia sekä ajankohtaisia Opetushallituksessa

VASTAA PADLETILLA

QR-koodi Padlettiin

<https://padlet.com/opetushallitus/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiden-toimeenpanon-tuki-ke-38yae2par6s09pcq>

Padlet

- Jaa ajatuksiasi Padletissä
- Kysymykset:
 1. Miten olette samanaikaisesti päivittämässä paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa ja tekemässä varhaiskasvatuksen paikallista suunnittelua perusteisiin tehtyjen päivitysten mukaisesti?
 2. Millaisia ratkaisuja olette tehneet tai tekemässä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa järjestettävän tuen toteuttamisessa ja yhteensovittamisessa?

<https://padlet.com/opetushallitus/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiden-toimeenpanon-tuki-ke-38yae2par6s09pcq>

Kysymys – vastaus

Teemawebinaareissa käydään läpi saatuja kysymyksiä

→ Kysymys-diat on helppo tunnistaa kuvan perusteella

Muistattehan vastata palautekyselyyn

Palautekyselylinkki tästä webinaarista lähetetään osallistujien sähköposteihin.

Kysymme palautekyselyn lopussa ajatuksianne ja toiveitanne työn tueksi materiaalin ja koulutusten jatkosuunnittelussa.

Kiitos, että vastaat!

Arvoperusta

The image features a white background with abstract, flowing shapes in green and blue. A thick green band curves from the top right towards the center, while a thick blue band curves from the bottom left towards the center. The two bands overlap in the middle, creating a sense of movement and depth. The text 'Arvoperusta' is positioned in the upper left quadrant.

Arvoperusta – muutokset perusteissa

Ihmisenä kasvaminen

- Henkilöstön tehtävänä on aktiivisesti puuttua kiusaamiseen, rasismiin ja väkivaltaan. Henkilöstö huolehtii, että jokainen lapsi kokee varhaiskasvatuksessa olonsa turvallisiksi, eikä tule ulossuljetuksi.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

- Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, vammasta, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta.

Paikallisesti tarkennettavat asiat

- Lisäksi paikallisesti keskustellaan miten arvoperusta huomioidaan paikallisessa suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
- Tämän luvun sisältöjä ja tavoitteita syvennetään seuraavissa luvuissa, joissa käsitellään toimintakulttuuria, pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia sekä lapsen tukea.

→ Tarkennettu henkilöstön velvollisuutta puuttua

→ Vahvistettu yhdenvertaisuuden ajatusta

→ Paikallisesti tarkennettaviin tarkennettu arvoperustan käsittelyä

Varhaiskasvatuksen arvoperusta

YLEISPERIAATTEET

- lapsen edun ensisijaisuus
- lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon, suojeluun ja tukeen
- lapsen mielipiteen huomioon ottaminen
- yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus
- lapsen syrjintäkielto
- inklusiiviset periaatteet

Toimintakulttuuri

The background features abstract, flowing shapes in vibrant green and blue. A thick green band curves from the top right towards the center, while a blue band curves from the bottom left towards the center, creating a sense of movement and depth.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri – muutokset perusteissa 1/2

Ohjaaviin periaatteisiin: **Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö**

- Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä **oppimisen** ja leikin iloa.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

- Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa **varhaiskasvatusyhteisöä**.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

- Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa, **syrjintää** eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

- Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava **saavutettavuus**, lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet.

→ Lisätty ja tarkennettu oppimisen merkitystä

→ Lisätty syrjintä yhdenvertaisuuslain mukaisesti

→ Nostettu saavutettavuutta oppimisympäristöihin

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri – muutokset perusteissa 2/2

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

- **Perusteasiakirjaan kirjatusta arvoista, tavoitteista ja toteuttamisesta keskustellaan yhdessä huoltajan kanssa.**
- Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua **lapsensa** varhaiskasvatuksen suunnitteluun, **arviointiin** ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään **saavutettavia digitaalisia palveluja**.

Paikallisesti tarkennettavat asiat

- **mahdollinen toiminnan kehittämisen yhteistyö muiden tahojen kanssa: kuntien ja muiden varhaiskasvatuksen järjestäjien, viranomaisten, korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten sekä järjestöjen kanssa**
- miten kiusaamista, väkivaltaa, **syrijintää** ja häirintää ehkäistään, **esimerkiksi laatimalla yhteiset säännöt ja toimintatavat yhdessä varhaiskasvatusyhteisön kesken**
- **miten kiusaamiseen, väkivaltaan, syrjintään ja häirintään puututaan ja miten toimenpiteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan.**

→ Lisätty ja tarkennettu henkilöstön ammatillista roolia suhteessa huoltajaan

→ Lisätty paikallisesti tarkennettaviin yhteistyökumppanit

→ Lisätty syrjintä yhdenvertaisuuslain mukaisesti ja vahvistettu yhteisten toimintatapojen merkitystä

Varhaiskasvatuksen kehittyvä toimintakulttuuri

Oppiva yhteisö

Oppimiseen,
leikkiin ja
vuorovaikutukseen
kannustava yhteisö

Osallisuus,
yhdenvertaisuus ja
tasa-arvo

Kulttuurinen
moninaisuus
ja kielitietoisuus

Hyvinvointi,
turvallisuus ja
kestävä elämäntapa

Yhteistyö

Oppimisympäristöt

**Toimintakulttuuri konkretisoituu siinä,
miten henkilöstö toimii joka päivä,
ja miten pedagoginen toiminta tukee
lasten oppimista, hyvinvointia ja
osallisuutta.**

Inkluusio toimintakulttuurissa

- **Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus**, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.
- **Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti**, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen.
- Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää **lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin**.
- **Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään**, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa.
- Lapsille tarjotaan **sopivia oppimisen haasteita**, ja heille turvataan **tarvittava tuki** (luku 5). Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.
- Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on **laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin**.

Mitä toimintakulttuuri on käytännössä varhaiskasvatuksessa? 1/2

Arvot ja periaatteet

- Lapsia kuunnellaan aidosti varhaiskasvatuspäivän eri hetkissä (valinnat, leikki, ruokailu, siirtymät)
- Henkilöstön toiminta heijastaa kunnioitusta, kiireettömyyttä ja turvallisuutta
- Haasteelliset tilanteet kohdataan kasvattavina oppimisen paikkoina, ei ”kurinpidollisina ongelmina”

Normien ja tavoitteiden tulkinta

- Tiimissä/työyhteisössä on tärkeää sopia yhteisesti, miten tavoitteita toteutetaan kunkin omassa toiminnassa, esim. miten tuetaan monilukutaitoa, osallisuutta, kielellistä kehitystä
- Tiimi / Työyhteisö keskustelee säännöllisesti pedagogisista linjauksista ja jokainen sitoutuu yhteisiin toimintatapoihin.

Vuorovaikutus ja ilmapiiri

- Lapsille puhutaan kunnioittavasti ja heitä kuullaan - myös kiireisissä tilanteissa
- Toimitaan mallina tunteiden säätelyssä ja konfliktien ratkaisussa
- Luodaan ilmapiiriä sellaiseksi, että lapsi uskaltaa yrittää, erehtyä ja oppia

Henkilöstön osaaminen ja kehittämisote

- Tiimillä on yhteisiä pedagogisia keskusteluja, tähän on aikaa ja resurssia
- Osaamista jaetaan, perehdytetään kollegoita esimerkiksi täydennyskoulutuksen jälkeen
- Reflektointi ja arviointi on systemaattista, ei satunnaista.

Mitä toimintakulttuuri on käytännössä varhaiskasvatuksessa? 2/2

Johtamisrakenteet ja -käytännöt

- Päiväkodin johtaja tai muu lähiesihenkilö varmistaa, että tiimeillä on aikaa kehittämiseen mm. suunnitella, keskustella ja arvioida pedagogista toimintaa
- Toimipaikan pedagoginen linja on selkeä, jolloin henkilöstö tietää miksi ja miten työtä tehdään, mitkä työn tavoitteet ovat

Organisointi, suunnittelu, toteutus ja arviointi

- Pedagogista toimintaa havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti esim. näkökulmalla ”Miten toimintamme tukee ja edistää lapsen oppimista ja osallisuutta”
- Havaintojen ja arvioinnin pohjalta tehdään muutoksia, jolloin pedagoginen toiminta ”elää” lasten tarpeiden mukana

27.3.2026 | Opetushallitus

Oppimisympäristöt ja työtavat

- Tilat ovat muunneltavia, selkeitä ja lasten saavutettavissa
- Lapselle on mahdollista toimia, kokeilla ja tehdä itse
- Leikki on suunnitelmallisesti tuettua ja ohjattua, lapsia ei jätetä yksin omaehtoiseen leikkiin

Yhteistyö ja sen muodot

- Huoltajat voivat osallistua ja tieto kulkee molempiin suuntiin sujuvasti
- Yhteistyö lastenneuvolan ja muiden toimijoiden kanssa on sujuvaa ja ennakoivaa, yhteisesti sovittujen rakenteiden mukaista

Miten johtamisella voidaan rakentaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria?

Selkeä pedagoginen suunta

- Johtaja sanoittaa ja linjaa esim. mitä inklusiivinen varhaiskasvatus tarkoittaa juuri meidän yksikössämme
- Syy–seuraus -suhde näkyy pedagogisissa perusteluissa esim. miksi jokin käytäntö tärkeä lapsen näkökulmasta

Aikaa, rakenteita ja resursseja pedagogiselle työlle

- Suunnittelu- ja arviointiaika on oikeasti varattu ja toteutuu
- Tiimeillä on työrauha toteuttaa pedagogisia ratkaisuja

Systemaattinen arviointi ja kehittäminen

- Arviointi ei koostu vain lomakkeista, vaan havainnoinnista, keskusteluista ja lapsilta saadusta palautteesta
- Kehittäminen on jatkuvaa ja systemaattista, ei satunnaista

Osaamisen johtaminen

- Henkilöstön osaamista kartoitetaan ja hyödynnetään suunnitelmallisesti esim. kehityskeskustelut
- Pedagogista osaamista vahvistetaan suunnitelmallisesti ja mahdollistetaan esim. täydennyskoulutukseen osallistuminen

Inklusion johtaminen

- Inklusio ei ole mielipide tai valinta, vaan pedagogisesti johdettu toimintaperiaate
- Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion **johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia**
- Johtaja varmistaa edellytykset sille, että tuki toteutuu oikea-aikaisesti

Mitä inklusiivinen, laadukas toimintakulttuuri vaatii yksittäiseltä työntekijältä?

- sensitiivisyyttä
- tietoisuutta omasta toiminnasta ja vaikutuksesta
- rohkeutta ja heittäytymistä mm. leikkiin, lauluun, soittoon, lukemiseen, askarteluun, puutöihin, liikkumiseen lasten kanssa
- valmiutta opetella uusia taitoja ja uskaltaa kokeilla itselle ei-niin-vahvoja asioita
- vuorovaikutusosaamista
- tietoista, refleктоivaa työtettä
- halua toimia yhteisin pelisäännöin ja halua sitoutua yhteisiin tavoitteisiin
- lasten edun asettamista kaiken toiminnan keskiöön
- lapsen ja huoltajan kohtaamista arvostavasti ja yksilöllisesti
- pedagogista osaamista ja sen jatkuvaa kehittämistä
- joustavuutta ja muuntautumiskykyä
- mitä muuta – jatkakaa omassa tiimissä...

Ilman näitä yksittäisen työntekijän tekoja toimintakulttuuri ei muutu tai näyttäydy yhtenäisenä!

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelu

Tehdään tietoisia, suunnitelmallisia ja tavoitteellisia toimia, joilla mm.

- **edistetään sukupuolten tasa-arvoa** > Lapset saavat mahdollisuuden ilmaista itseään ilman sukupuoliodotuksia, puretaan stereotypioita, ei ole poikien tai tyttöjen juttuja, vaan lapsia ohjataan tekemään valintoja omien kiinnostusten mukaan
- **edistetään yhdenvertaisuutta kaikille lapsille ja aikuisille** > Kaikilla on samat mahdollisuudet osallistua ja oppia taustasta riippumatta,
- **ehkäistään syrjintää, kiusaamista ja eriarvoisuutta** > henkilöön liittyvät tekijät eivät saa vaikuttaa kohteluun,
- **luodaan osallistava, turvallinen ja inklusiivinen toimintakulttuuri** > tunnistetaan ja poistetaan rakenteellista eriarvoisuutta mm. saavutettavuus, kieli, kulttuuri, vammaisuus, tuen tarpeet.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu on systemaattista työtä sen varmistamiseksi, että kaikki lapset ja aikuiset kohdataan arvostavasti, turvallisesti ja yhdenvertaisesti – taustasta, identiteetistä tai henkilön ominaisuuksista riippumatta!

Inkluusio oppimisympäristöissä

- Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, **inklusiivinen**, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö.
- Lasten **saatavilla ja käytössä** tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet.

Mitä saavutettavuus ja esteettömyys tarkoittaa toimintakulttuurissa?

1/3

- Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa saavutettavuus ja esteettömyys tarkoittavat sitä, että **kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua, toimia ja oppia** – riippumatta esimerkiksi toimintakyvystä, kielestä, fyysisistä ominaisuuksista tai aistien toiminnasta.
- Saavutettavuus ja esteettömyys näkyvät sekä **fyysisessä ympäristössä, toiminnan tavoissa** että **vuorovaikutuksessa ja pedagogiikassa**.

Fyysinen esteettömyys tarkoittaa, että ympäristö on suunniteltu niin, että kaikki lapset voivat käyttää sitä, esim.

- kulkureitit, ovet ja tilat ovat helposti käytettäviä
- kalusteet, materiaalit ja lelut ovat lasten ulottuvilla
- tilat ovat selkeitä, turvallisia ja hahmotettavia
- leikki- ja toimintaympäristöä voidaan muokata lapsen tarpeiden mukaan
- äänimaailma ja valaistus tukee kaikkien lasten osallistumista

Jokainen lapsi pystyy liikkumaan ja toimimaan omatoimisesti sekä turvallisesti.

Pedagoginen saavutettavuus tarkoittaa, että oppiminen, toiminta ja leikki ovat kaikkien lasten saavutettavissa, mm.

- selkeät, eri tavoin esitetyt ohjeet (kuvat, sanat, esimerkki)
- toiminnan eriyttäminen, jotta kaikki voivat osallistua
- vaihtoehtoiset työskentelytavat (kuvat, konkreettiset esineet, toiminnallisuus)
- riittävä ennakointi ja visuaalinen tuki
- kielellinen saavutettavuus: lapsen kieli ja kommunikointikeinot huomioidaan

Jokainen lapsi pystyy ymmärtämään, mitä tehdään ja osallistumaan omalla tavallaan.

Sosiaalinen saavutettavuus tarkoittaa, että jokainen lapsi tuntee olevansa hyväksytty ryhmän jäsen, esim.

- kiusaamista tai ulossulkemista ei suvaita
- henkilöstö varmistaa, että kaikki pääsevät leikkeihin mukaan
- lapsen vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita tuetaan
- vuorovaikutus on sensitiivistä ja kunnioittavaa
- lapsi saa tulla näkyväksi omana itsenään

Lapsi kokee kuuluvansa ryhmään ja olevansa arvokas.

Kulttuurinen ja kielellinen saavutettavuus tarkoittaa, että erilaiset kielet, kulttuurit ja identiteetit näkyvät ja ovat arvostettuja esim.

- lapsen kieli- ja kulttuuritausta huomioidaan osana arkea
- materiaaleja ja kuvia valitaan moninaisesti
- varhaiskasvatuksen kieli on selkeää ja ymmärrettävää
- perheiden kanssa asioidaan heidän tarvitsemillaan tavoilla
- toimintaa suunnitellaan niin, että kaikki perheet voivat osallistua

Lapset ja perheet näkevät, että heidän taustansa on arvokas.

**Varhaiskasvatussuunnitelman ja
esiopetuksen
opetussuunnitelman
yhteensovittaminen**

Päivitetyt esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet voimaan 1.8.2026

🏠 / Esiopetus / Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 / Perusteen tiedot

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

102/011/2014

🔍 Hae

Perusteen tiedot

- 1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma
- 2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet
- 3 Esiopetuksen toimintakulttuuri
- 4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet
- 5 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki
- 6 Opiskeluhoolto
- 7 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Perusteen tiedot

Perusteen nimi

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Voimaantulo

1.1.2015

Peruste pdf:nä

📄 Avaa peruste pdf:nä

Määräykset

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muuttaminen

Voimaantulo: 1.1.2026 | Diaarinumero: OPH-7885-2025

Oppimisen tuen uudistukseen liittyvät esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset

Voimaantulo: 29.10.2025 | Diaarinumero: OPH-5166-2025

Oppimisen tuen uudistus

Voimaantulo: 1.8.2025 | Diaarinumero: OPH-533-2025

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

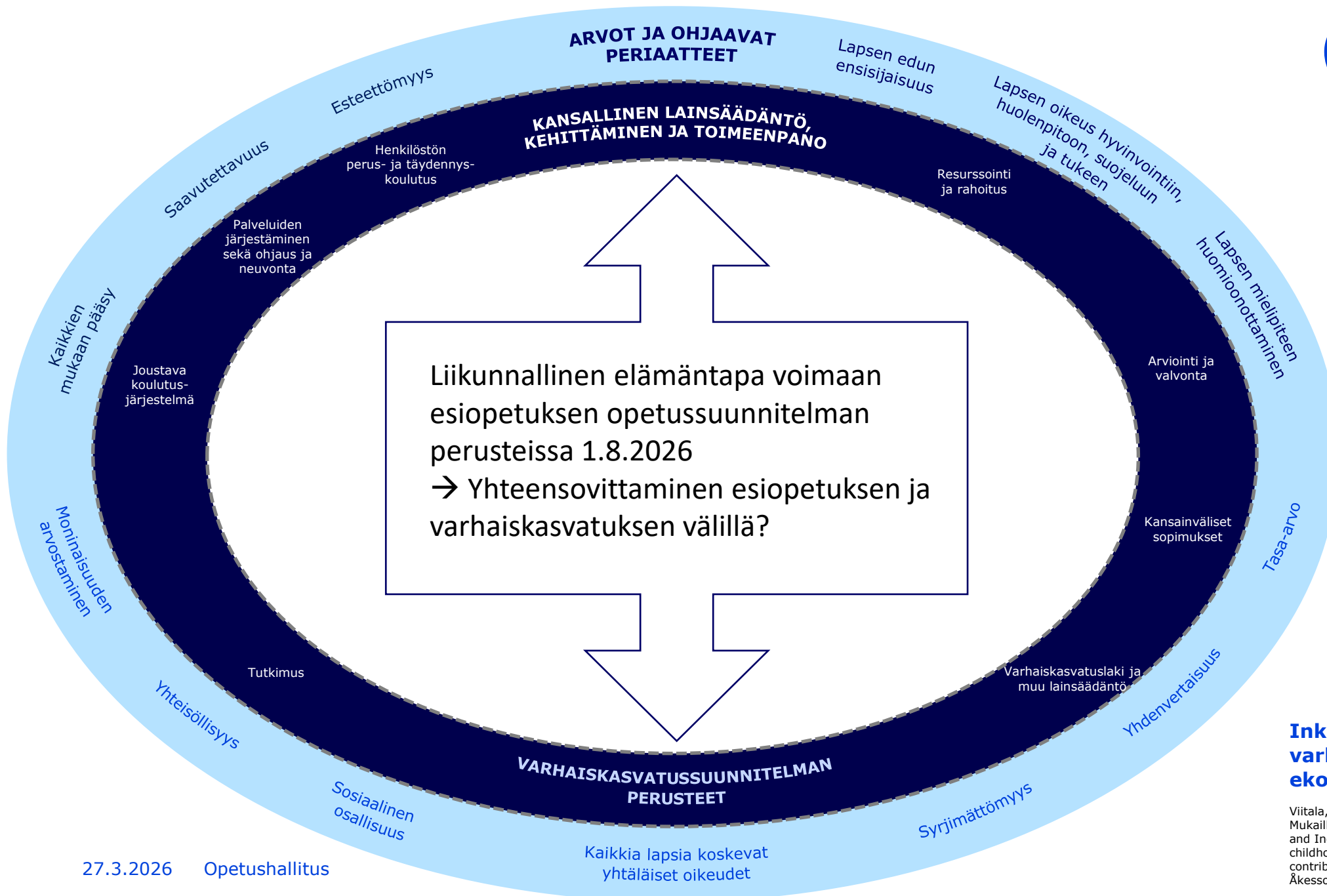
Diaarinumero: 102/011/2014

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esiopetus/419551/tiedot>

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen osana esiopetuksen toimintakulttuuria

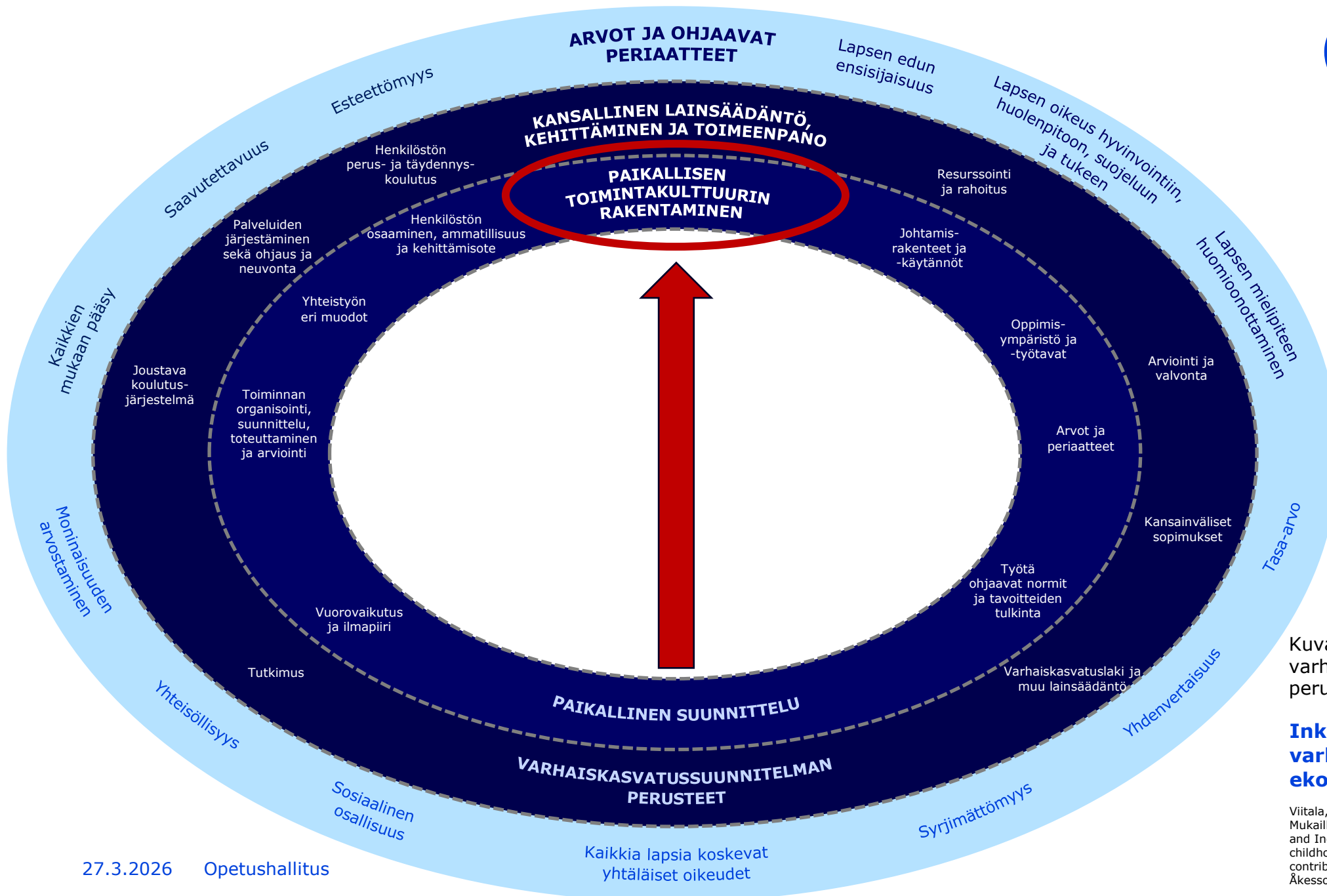
- Perusopetuslaki 2 §: Esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on vahvistettu liikunnallisen elämäntavan edistämistä luvuissa 2, 3 ja 4
 - Luku 3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet: Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa
 - Tavoitteena lasten monipuolinen liikkuminen kokonaisvaltaisena elämäntaitona esiopetuksessa ja sen ulkopuolella
 - Oppimisympäristön kehittäminen tukemaan jokaisen lapsen fyysistä aktiivisuutta huomioiden erilaiset liikkumisen rajoitteet – *”Inklusiivinen, toisia kunnioittava ja avoimuutta tukeva toimintakulttuuri edistää turvallista oppimisympäristöä ja sitä kautta liikunnallista elämäntapaa”*

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luvussa 3.1.5 Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa:
Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteemin malli

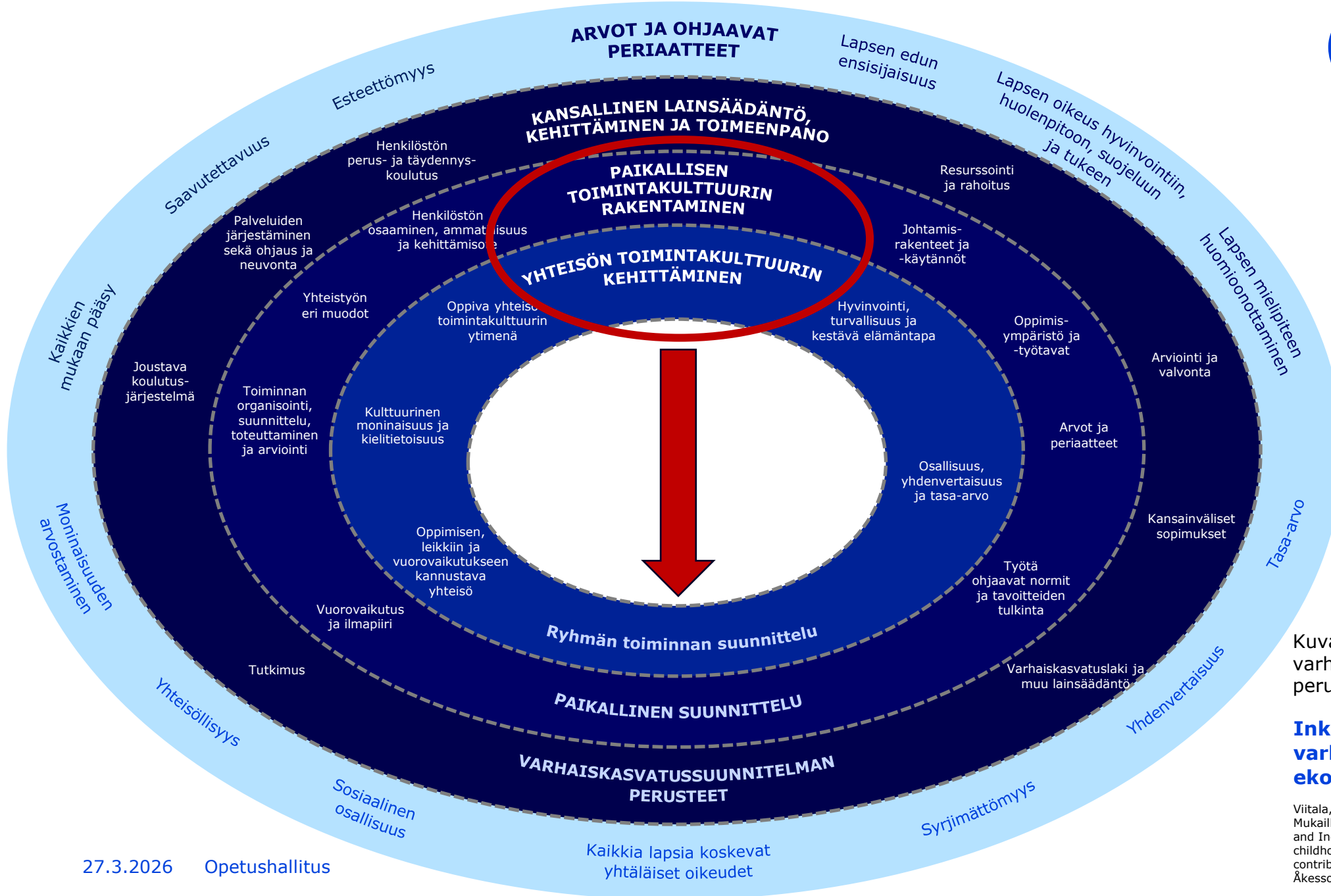
Viitala, Hautakangas, Holappa & Kaplin-Sainio, 2024. Mukailleen mallia European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017. Inclusive early childhood education: new insights and tools – contributions from a European study. Toim. E. Björck-Åkesson, M. Kyriazopoulou, C. Giné & P. Bartalo.

Kuva päivitetty
varhaiskasvatussuunnitelman
perusteiden mukaiseksi 1.1.2026

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli

Viitala, Hautakangas, Holappa & Kaplin-Sainio, 2024.
Mukaiillen mallia European Agency for Special Needs
and Inclusive Education 2017. Inclusive early
childhood education: new insights and tools –
contributions from a European study. Toim. E. Björck-
Åkesson, M. Kyriazopoulou, C. Giné & P. Bartalo.

Kuva päivitetty
varhaiskasvatussuunnitelman
perusteiden mukaiseksi 1.1.2026

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli

Viitala, Hautakangas, Holappa & Kaplin-Sainio, 2024.
Mukaiillen mallia European Agency for Special Needs
and Inclusive Education 2017. Inclusive early
childhood education: new insights and tools –
contributions from a European study. Toim. E. Björck-
Åkesson, M. Kyriazopoulou, C. Giné & P. Bartalo.

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen esiopetuksessa

Webinaari 1.4. klo 13-15.30

- Tukimateriaalia Liikkuvat-kokonaisuuden sivuilla sekä tulossa OPH:n sivuille
 - <https://liikkuvakoulu.fi/>
 - <https://liikkuvavarhaiskasvatus.fi/>
- Webinaari tallennetaan ja se on nähtävissä webinaarin jälkeen OPH:n verkkosivuilla (tekstitykset suomeksi ja ruotsiksi)
- [Webbinarium om att främja en fysiskt aktiv livsstil inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen 15.4.2026](#)

Tapahtumakalenteri

Toimeenpanon tuki: Liikunnallisen elämäntavan edistäminen esi- ja perusopetuksessa

1.4.2026 13:00
Teams

Tapahtuman tiedot Ohjelma

Tule mukaan Opetushallituksen järjestämään webinaariin liikunnallisen elämäntavan edistämisestä esi- ja perusopetuksessa.

Webinaari tallennetaan ja on suomenkielinen. Tallenne tekstitetään suomen ja ruotsin kielillä. Tallenteen paikka ilmoitetaan myöhemmin. Opetushallitus järjestää myös ruotsinkielisen tilaisuuden kevään 2026 aikana.

Webinaari on tarkoitettu varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjille, opettajille ja muulle henkilöstölle, esiopetuksen ja perusopetuksen asiantuntijoille sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Ajankohta
Alkaa: 1.4.2026 13:00
Päättyy: 1.4.2026 15:30

Lisää kalenteriin

Tapahtumapaikka
Teams

Ohjelma ja ilmoittautuminen

https://tapahtumat.opi.fi/liikunnallinen_elamantapa/FI

Varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutosmääräykset keväällä 2026

- Oppivelvollisuuslain muutos tulee voimaan 1.8.2026
 - Opetussuunnitelmista poistetaan pidennettyä oppivelvollisuutta koskevat määräykset. Varhennettua oppivelvollisuutta koskevat määräykset voimaan 1.8.2026 alkaen
- Muutosmääräykset annetaan maaliskuussa 2026
- Muutosmääräyksistä tiedotetaan [9.4. Oppimisen tuessa ajankohtaista -infotilaisuudessa](#)

Varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa tulossa voimaan useita opetussuunnitelmien perustepäivityksiä ensi vuonna

Ajankohtaista | Esiopetus | Perusopetus | Varhaiskasvatus | Oppimisen tuki

Opetushallituksessa on valmistelussa useita perustepäivityksiä varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen. Muutosmääräyksiä annetaan joulukuussa ja niihin liittyvät muutokset tulevat voimaan pääosin ensi vuoden elokuussa.

<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/varhaiskasvatuksessa-ja-esi-ja-perusopetuksessa-tulossa-voimaan-useita>

Padlet

- Jaa ajatuksiasi Padletissä
- Kysymykset:
 1. Miten olette samanaikaisesti päivittämässä paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa ja tekemässä varhaiskasvatuksen paikallista suunnittelua perusteisiin tehtyjen päivitysten mukaisesti?
 2. Millaisia ratkaisuja olette tehneet tai tekemässä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa järjestettävän tuen toteuttamisessa ja yhteensovittamisessa?

<https://padlet.com/opetushallitus/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiden-toimeenpanon-tuki-ke-38yae2par6s09pcq>

VASTAA PADLETILLA

Halutessasi voit käydä
vastaamassa Padletin
kysymyksiin QR-koodilla

Lapsen tuki

The background features abstract, flowing shapes in vibrant green and blue. A thick green band curves from the top right towards the center, while a blue band curves from the bottom left towards the center, creating a sense of movement and depth.

Miksi esiopetus ja varhaiskasvatus ovat eri käytännöissä tuen osalta (vakassa yleinen, tehostettu ja erityinen tuki)?

Miksi ei ole tehty yhdenmukaista ratkaisua, erityisesti silloin, kun lapsella on esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus?

Varhaiskasvatuksessa järjestettävästä tuesta säädetään varhaiskasvatuslaissa ja esiopetuksessa järjestettävästä tuesta säädetään perusopetuslaissa. Varhaiskasvatuslakia ei uudistettu samanaikaisesti esi- ja perusopetuksen tuen kanssa, koska sen uudistaminen ei sisällynyt hallitusohjelmaan.

Opetushallituksella ei ole toimivaltaa määrätä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa toisin edes esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta kuin mitä varhaiskasvatuslaissa lapsen tuesta säädetään.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lukuun 5 (Lapsen tuki) tehtiin 1.1.2026 voimaantulleessa päivityksessä vain varhaiskasvatuslakiin perustuvia tarkennuksia sekä teknisempiä muutoksia esim. käsitteissä, joilla on pyritty selkiyttämään lapsen tuen toteuttamisen periaatteita.

Lapsen tuki – keskeiset muutokset 1/3

Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla, **lapsiryhmässä toteutetulla** ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

~~Lapselle määritellään sopivin tuen taso ja tuen muodot tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli~~ **Mikäli** laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin annetaan lapsen tarpeen mukaisia tuen muotoja ja tukipalveluita. Tuki voi olla yleistä, tehostettua tai erityistä tukea tuen muotojen ja tukipalveluiden määrästä ja intensiteetistä riippuen.

Yleinen tuki muodostuu ~~yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista,~~ **hoidollisista tai rakenteellisista tuen muodoista**, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. **Mikäli päiväkodissa tai perhepäivähoidossa on tehostettua tai erityistä tukea tarvitseva lapsi, tulee tämä ottaa huomioon lasten tai varhaiskasvatuslain mukaisen henkilöstön lukumäärässä, jollei lasta varten ole henkilökohtaista tai ryhmäkohtaista avustajaa.**

→ Täsmennetty ryhmässä toteutettavan tuen merkitystä

→ Täsmennetty tuen muotojen ja tukipalveluiden ensisijaisuutta

→ Lisätty puuttuneet varhaiskasvatuslain mukaiset tuen muodot

→ Lisätty varhaiskasvatuslain mukainen velvoite

Lapsen tuki – keskeiset muutokset 2/3

~~Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista.~~ Erityisopettajan antama opetus toteutuu pääsääntöisesti ryhmässä toteutettavana opetuksena joko osa- tai kokoaikaisesti. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena yhteisopetuksena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa. Tukipalveluna järjestettävä erityisopettajan antama konsultaatio ja opetus suunnitellaan lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan, ja se voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista ja säännöllistä.

Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea opetusta.

Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Mahdollisista Tukipalveluista, kuten eli varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamasta konsultaatiosta ja opetuksesta sekä tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös myös yleisessä tuessa. Tukipalveluita annetaan yksittäisinä tukimuotoina, mikäli lapsen yksilöllinen kehitys, oppiminen ja hyvinvointi sitä edellyttää.

- Täsmennetty varhaiskasvatuslain mukaisen tukipalvelun toteuttamisen periaatteiden osalta
- Sama kuin yllä
- Lisätty puuttunut varhaiskasvatuslain mukainen tukipalvelu ja varhaiskasvatuslain mukainen velvoite tukipalvelua koskevasta päätöksenteosta

Lapsen tuki – keskeiset muutokset 3/3

Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa. ~~Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla~~ **Huoltaja voi tehdä päätöksestä oikaisuvaatimuksen. Päätökseen on liitettävä ohje oikaisuvaatimuksen tekemiseen.**

~~Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa~~ **Paikallisesti kuvataan tarkennetaan**

- **tukipalveluiden järjestämiseen liittyvät paikalliset käytännöt**
- **tuen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin kannalta välttämättömien tietojen siirtämiseen ja vaihtamiseen liittyvät käytännöt sekä niihin liittyvät yhteistyökäytännöt**

→ Täsmennetty hallintolain mukaista menettelyä

→ Paikallisesti tarkennettaviin lisätty konkreettisemmin tukipalveluiden sekä tiedonsiirron ja yhteistyön käytännöistä sopiminen

Usein kuulee sanottavan "yleistä tukeahan saavat kaikki lapset".

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuitenkin todetaan: *Mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin annetaan lapsen tarpeen mukaisia tuen muotoja ja tukipalveluita. Tuki voi olla yleistä, tehostettua tai erityistä tukea tuen muotojen ja tukipalveluiden määrästä ja intensiteetistä riippuen.*

Eli onko yleinen tuki on jotain enemmän kuin ryhmään kaikille lapsille suunniteltu tuki?

Yleinen tuki määritellään varhaiskasvatuslaissa seuraavasti:

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa viivytyksettä tuen tarpeen ilmettyä. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tukimuodoista.

→ Yleisellä tuella siis vastataan lapsen kehitykseen, oppimiseen ja/tai hyvinvointiin liittyvään tarpeeseen, joka on tunnistettu.

Voiko varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää, että yleinen tuki on kaikille lapsille ja kirjataanko se silloin kaikille lapsen vasuun?

Vai kirjataanko yleinen tuki ainoastaan silloin, kun siihen liittyy hallinnollinen päätös?

Miten yleinen tuki kirjataan vasuun?

Varhaiskasvatuksen järjestäjä ei saa määritellä yleistä tukea toisin kuin varhaiskasvatuslaissa säädetään.

Yleisessä tuessa annettavilla **yksittäisillä pedagogisilla, rakenteellisilla ja/tai hoidollisilla tuen muodoilla** vastataan **lapsen yksilölliseen tarpeeseen**.

Lapsen vasuun kirjataan tuen muotojen toteuttaminen, jos niitä on tarpeen toteuttaa. Tällöin kirjataan, **miten tuen muotoa toteutetaan ryhmässä**.

Jos suunniteltu rakenteellinen tuen muoto on varhaiskasvatuslain mukainen tukipalvelu, tästä pitää tehdä hallintopäätös tukipalvelusta.

Pedagogiset tuen muodot

Toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen

Oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut

Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat

Yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä

Toimintatavat, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää

Esteettömyys – pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

Rakenteelliset tuen muodot

Henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen

Ryhmän lapsimäärän pienentäminen, pien- tai erityisryhmä

Henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan

Varhaiskasvatustilain mukaiset tukipalvelut:

Varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät

- tulkitsemispalvelut
- avustamispalvelut
- apuvälineiden käyttäminen
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio ja opetus

Hoidolliset tuen muodot

Menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon ja hoivaan.

Terveystuhoollisten tarpeiden huomiointi esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitukseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esim. ohjauksen ja konsultaation osalta

Millaisia tehostetun tuen muotoja varhaiskasvatuksessa on konkreettisesti? Jos tukeen ei sisälly automaattisesti jotain rakenteellisia muutoksia, miksi tehdä tehostetun tuen hallinnollinen päätös eli mitä hyötyä tehostetusta tuesta silloin on? Yleistä tukea kun kuitenkin tehostetaan koko ajan.

Tehostetun tuen muodot voivat pedagogisia, hoidollisia ja rakenteellisia lapsen tarpeen mukaan.

Tehostettu tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutetuista useista tuen muodoista.

Lapsella on oikeus tehostettuun tukeen, jos hänen tuen tarpeeseensa tulee vastata useilla tuen muodoilla.

Tehostettua (ja erityistä) tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa, mikäli lasta varten ei ole avustajaa.

Tukipalveluista eli varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiosta ja opetuksesta sekä tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös myös yleisessä tuessa.

Mitä tarkoitetaan tällä kohdalla? Mitkä ovat päätöksen perustelut?

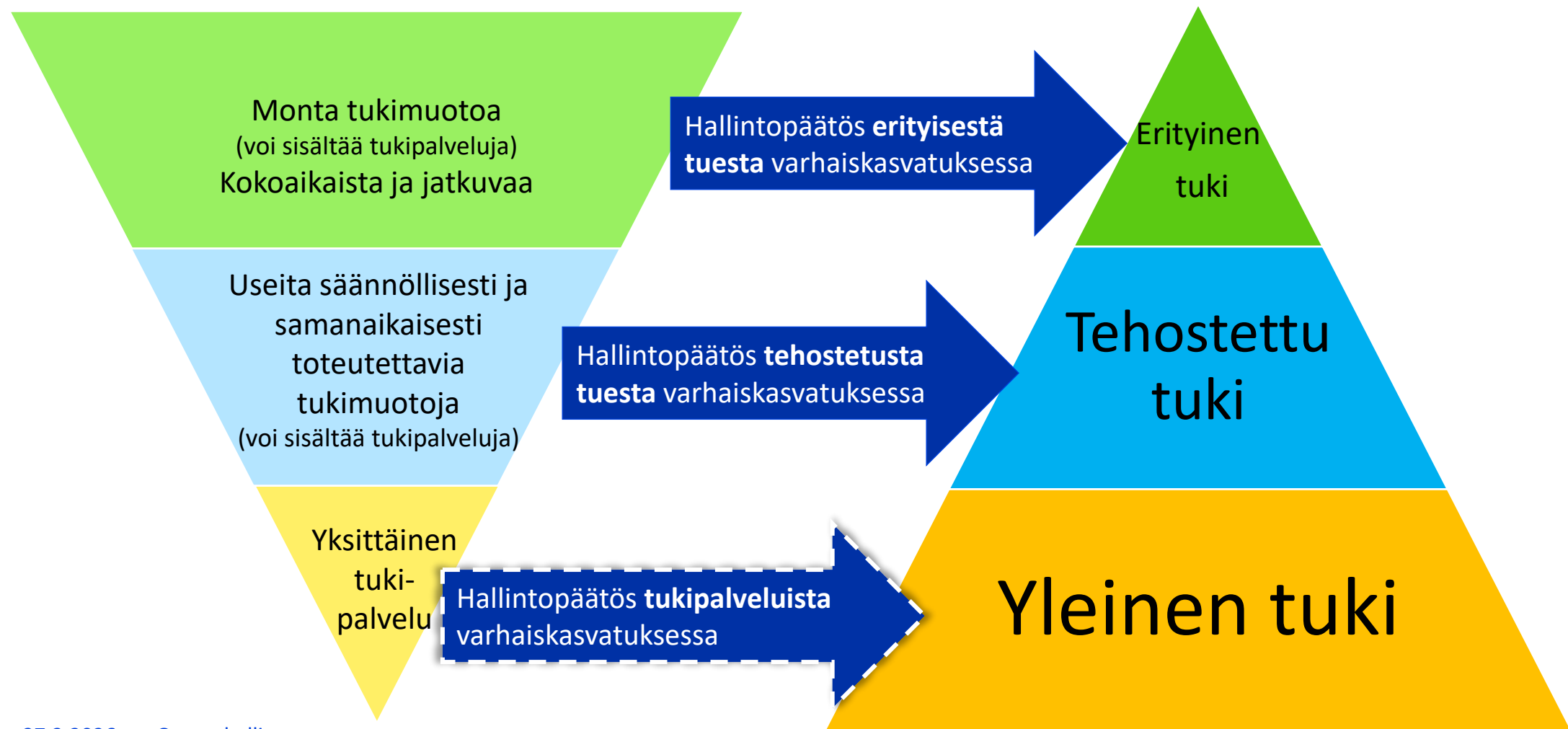
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan **yleistä tukea** käsittelevässä luvussa myös seuraavasti: *Tukipalveluita annetaan **yksittäisinä tukimuotoina**, mikäli lapsen yksilöllinen kehitys, oppiminen ja hyvinvointi sitä edellyttää.*

Mikäli lapsella on tarve saada varhaiskasvatuksessa tukipalvelua (varhaiskasvatustlain 15 c §), kirjataan tarve ja suunnitelma siihen vastaamisesta lapsen vasuun samalla tavoin kuin muistakin tuen muodoista.

→ Jos lapsi tarvitsee vain yksittäistä tukipalvelua, tehdään **hallintopäätös tukipalveluista**.

Tukeen liittyvä päätöksenteko varhaiskasvatuksessa

Tehdäänkö yleisessä tuessa erityisopettajan konsultoinnista aina hallintopäätös? Vaikuttaako hallintopäätöksen tekoon se, että konsultaatiota antaa kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja?

Hallintopäätöstä tukipalvelusta ei tehdä vain varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiosta.

Varhaiskasvatuslain mukainen tukipalvelu on varhaiskasvatuksen erityisopettajan **konsultaatio ja opetus**, jonka antaminen suunnitellaan lapsikohtaisesti ja opetuksella vastataan lapsen tarpeeseen.

Sillä ei ole merkitystä, työskenteleekö varhaiskasvatuksen erityisopettaja kiertävänä, koordinoivana, laaja-alaisena tai jollain muulla tehtävänimikkeellä. Tukipalvelua **varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio ja opetus** antaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Millaista varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama ryhmämuotoinen tuki voi olla?

Erityisopettajan antama opetus toteutuu pääsääntöisesti ryhmässä toteutettavana opetuksena joko osa- tai kokoaikaisesti. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopetuksena lapsen ryhmän opettajan kanssa.

Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa.

Tukipalveluna järjestettävä erityisopettajan antama konsultaatio ja opetus suunnitellaan lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan, ja se voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista ja säännöllistä.

Lapsen tuen arvioinnin kaksi keskeistä näkökulmaa

Tuen tarpeen arviointi

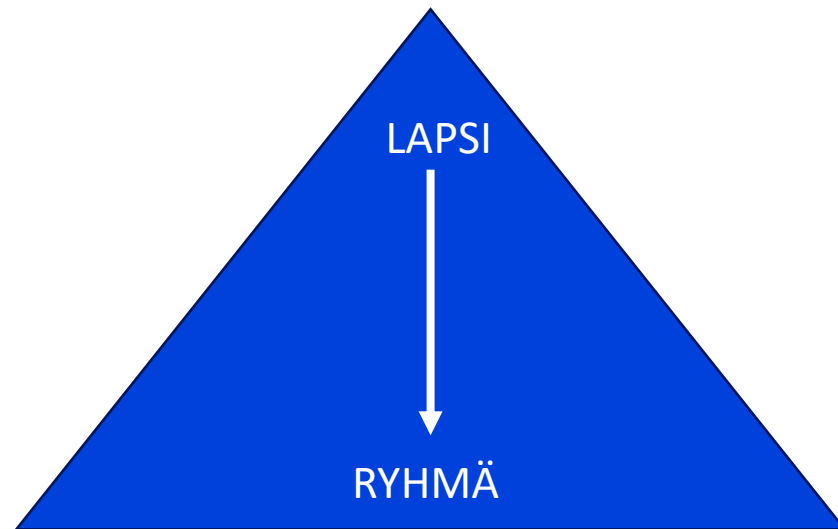
- Voi alkaa henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta tai huoltajan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön (esim. lastenneuvola) aloitteesta
- Kirjataan lapsen vasuun
 - Tarvetta arvioidaan tarpeen mukaan, mutta vähintään 1 krt/vuosi
 - Suunnitelmaa päivitetään tarpeen muuttuessa
- Arviointiin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi ainakin lapsen huoltaja sekä
 - varhaiskasvatuksen erityisopettaja tarpeen mukaan
 - sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat pyynnöstä, jos tarvitaan myös muuta kuin pedagogista asiantuntemusta

Tuen toteutumisen, riittävyyden ja vaikuttavuuden arviointi

- Kirjataan lapsen vasuun
 - Toteutumista, riittävyyttä ja vaikuttavuutta arvioidaan tarpeen mukaan, mutta vähintään 1 krt/vuosi
 - Suunnitelmaa päivitetään arvioinnin perusteella tarpeen mukaan (esim. tuen muotojen toteuttaminen)
- Arviointiin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi ainakin lapsen huoltaja sekä
 - varhaiskasvatuksen erityisopettaja tarpeen mukaan
 - vaikuttavuuden arvioinnin näkökulmasta tarvittaessa myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat (*tätä ei ole kirjattu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin*)

Lapsen tuen arviointi kohdistuu sekä lapseen että ryhmään

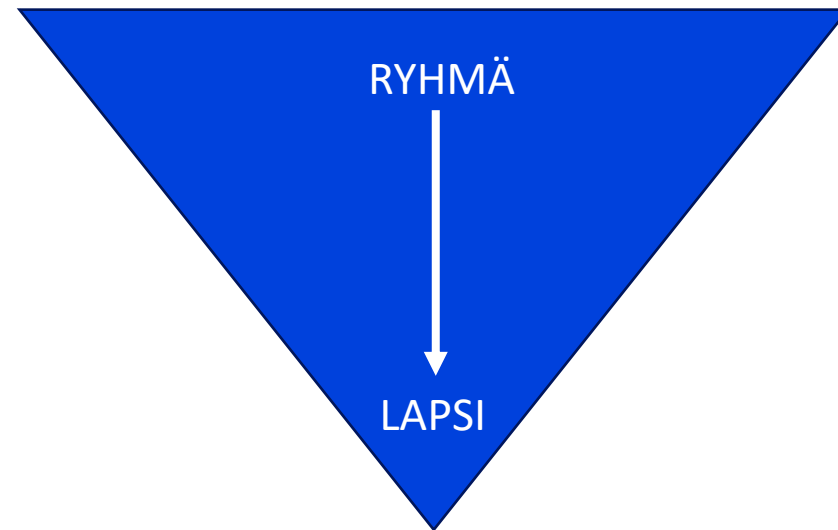
Lapsen tuen tarve

Millä tuen muodoilla tarpeeseen vastataan ryhmässä?

→ **Suunnitelma ryhmässä toteutettavasta tuesta kirjataan lapsen vasuun**

Tuen toteuttamisen ja vaikuttavuuden arviointi

Miten lapsen tarpeeseen on vastattu?

→ **Arviointi ja sen perusteella mahdollisesti tehtävät tarkennukset kirjataan lapsen vasuun**

Jos lapsi siirretään yleisestä tuesta tehostettuun tukeen ja tämä täytyy huomioida lapsiryhmän lasten lukumäärässä sekä ryhmän henkilöstön määrässä, voidaanko lasta tämän perusteella siirtää toiseen lapsiryhmään/toiseen päiväkotiin?

Tukimuoto itsessään ei vaadi siirtoa, mutta miten lukumäärä?

Lasta ei siirretä yleisestä tuesta tehostettuun tukeen, vaan lapsi saa tehostettua tukea, jos hänen tarpeeseen tulee vastata yksittäisen tuen muodon sijaan usealla säännöllisesti ja samanaikaisesti toteutettavalla tuen muodolla.

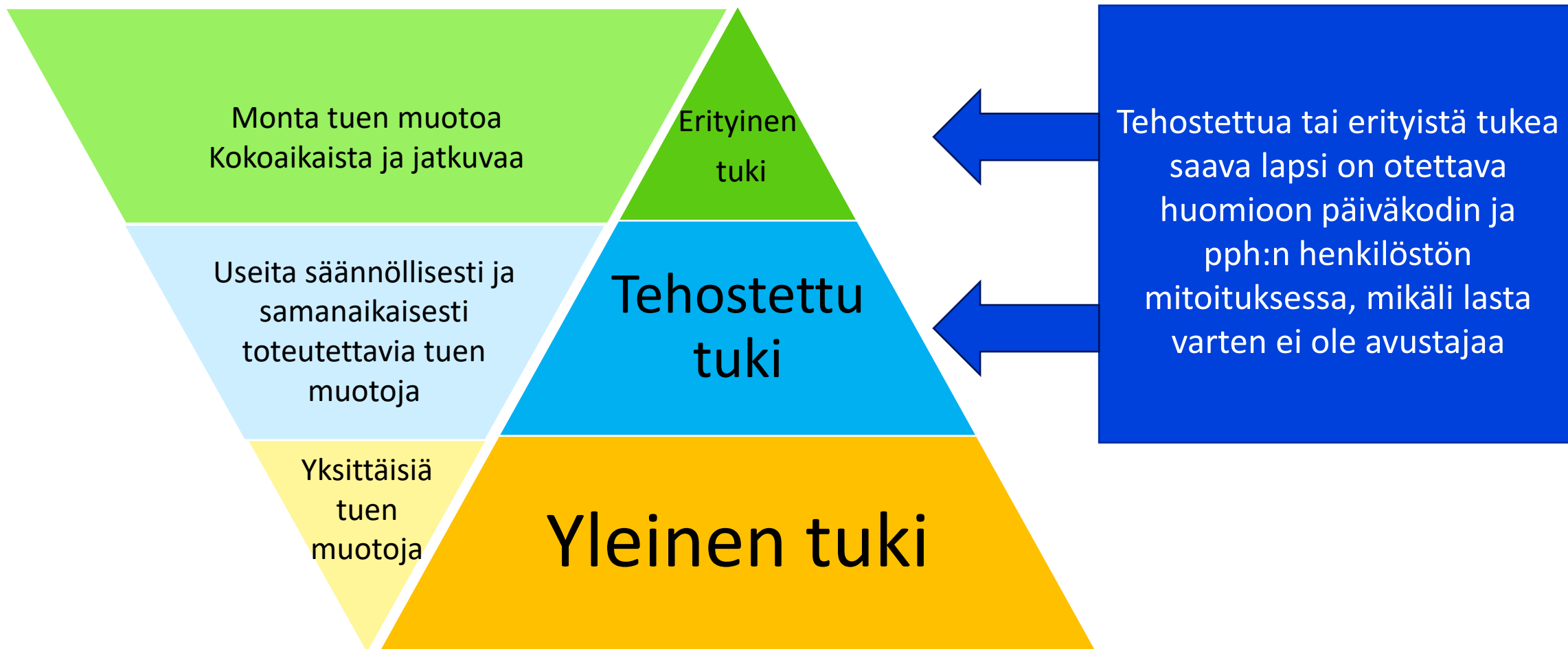
Tehostettuun tukeen kuuluu varhaiskasvatuslain velvoite, että tehostetun tuen antaminen tulee huomioida lasten tai kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olevan henkilöstön lukumäärässä, jollei lasta varten ole avustajaa.

Ensisijaisesti lapsen tuki – myös tehostettu tuki – tulee järjestää lapsen omassa ryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin.

Lapsen siirtyminen toiseen toimipaikkaan tulee aina harkita tarkasti ja olla lapsen edun mukainen ratkaisu.

Tuen toteuttamisen keskeiset periaatteet

**Eikö lapsen tuen tarvetta voi huomioida ns. ryhmäkoon pienennyksellä?
Nyt vasuperusteissa lukee ainoastaan henkilöstömitoitus. Ilmeisesti henkilöstömitoitus liittyy juuri siihen, että jos ei ole avustajaa, niin tukimuotona voi olla ryhmäkoon pienennys.**

Varhaiskasvatuslain 35 §:n mukaan *Jos päiväkodissa on yksi tai useampi vammaisen tai 15 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon **lasten** taikka 1 momentissa tarkoitettujen **henkilöiden lukumäärässä**, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten **avustajaa**. Avustajaa ei lueta 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen.*

Henkilöstön mitoituksella viitataan juuri siihen, että suhdeluku ryhmässä voikin olla esim. kuusi lasta / varhaiskasvatuksen työntekijä

Kun lapsi siirtyy tehostetussa tuessa esiopetukseen, miten tämä huomioidaan esiopetuksessa esiopetusryhmien muodostamisessa?

Millainen on lapsen tuen polku varhaiskasvatus – esiopetus - koulu?

Jos lapsi jatkaa esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa, tehostettu tuki on voimassa varhaiskasvatuksen aikana niin kauan, kunnes päätös muutetaan tai kumotaan. Siten ryhmien muodostamisessa tulee huomioida varhaiskasvatusajan osalta edelleen varhaiskasvatuslain 35 §.

Päiväkodissa järjestettävään esiopetukseen sovelletaan päiväkodin ryhmäkoko- ja henkilöstömitoitussääntelyä. Kun esiopetusta järjestetään päiväkodissa, tulee varhaiskasvatuslain 35 §:n osalta huomioida seuraava myös esiopetusaikana:

*Jos päiväkodissa on yksi tai useampi **vammainen** tai 15 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon lasten taikka 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten avustajaa.*

Päiväkodissa esiopetuksen opetusryhmää muodostettaessa tulee myös huolehtia, että erityisopettajan säännöllinen tai kokoaikainen opetus pienryhmässä voi toteutua lapsen tarpeen mukaisesti.

Kun esiopetus järjestetään koulussa, pitääkö ryhmän muodostamisessa huomioida se, että lapsi on saanut varhaiskasvatuksessa tehostettua tai erityistä tukea?

Koulussa järjestettävässä esiopetuksessa, josta rehtori vastaa tulee 1.8.2026 alkaen opetusryhmän muodostamisessa huomioida se, jos esiopetuksen tukea koskevassa päätöksessä on päätetty tukitoimeksi

- erityisopettajan kokoaikainen opetus pienryhmässä **ja/tai**
- lapsella on päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta

Jos lapsi jatkaa esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa, tehostettu tuki on voimassa **varhaiskasvatuksen aikana** niin kauan, kunnes päätös muutetaan tai kumotaan. Siten ryhmien muodostamisessa tulee huomioida varhaiskasvatusajan osalta edelleen varhaiskasvatuslain 35 §. Tätä velvoitetta tulee noudattaa myös silloin, kun esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus järjestetään koulussa.

Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa.

Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa

- apuvälineitä
- tulkitsemispalveluita
- lapsikohtaista avustamispalvelua
- erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä

lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Tuen jatkumo esiopetuksesta perusopetukseen

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Mikäli lapsella on ollut esiopetuksessa

- henkilökohtaisia apuvälineitä
- lapsikohtaisia tulkitsemispalveluita
- lapsikohtaisia avustajapalveluita
- erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä

tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Onko Opetushallituksella aikomus yhdenmukaistaa tuen polku samankaltaiseksi varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa? Jos annettavat tuen muodot olisivat kaikissa samankaltaiset, niin se helpottaisi kovasti arjen työtä ainakin meidän kaltaisessa kunnassa, jossa esiopetus on varhaiskasvatuksen alla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee lait ja eduskunta hyväksyy ne – Opetushallitus ei voi yhdenmukaistaa tuen polkua samankaltaiseksi varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen ilman lainsäädännön muutosta.

Mutta varhaiskasvatuksen tuen muodot ja esiopetuksen oppimisen edellytyksiä tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ovat hyvin pitkälti samanlaiset ja muodostavat yhtenäisen perustan ryhmissä ilmeneviin tarpeisiin vastaamiselle. (kts. kaksi seuraavaa diaa)

Suurin ero varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tuessa on lapsikohtaista tuen tarpeen arviointia, tuen suunnittelua ja päätöksentekoa koskevissa velvoitteissa, mutta niitäkin voidaan paikallisilla ratkaisuilla yhteensovittaa esim. yhdistämällä lapsen vasun ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman, kunhan velvoitteet huomioidaan.

Pedagogiset tuen muodot ja pedagogiset järjestelyt

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Pedagogiset tuen muodot mm.

- toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen
- sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esim. puhetta korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut
- yhteiset ja johdonmukaiset pedagogiset ja erityispedagogiset työtavat ja menetelmät
- suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

• Pedagogiset järjestelyt mm.

- päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toiminnot sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen
- sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esim. puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut
- yhteiset ja johdonmukaiset pedagogiset työtavat sekä menetelmät
- erilaiset eriyttämisen muodot

Rakenteelliset tuen muodot ja rakenteelliset järjestelyt

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Rakenteelliset tuen muodot mm.

- ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan ... ja siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.
- lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen
- esteettömyyden huomioiminen
- **tulkittamis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen**

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Rakenteelliset järjestelyt mm.

- ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa
- henkilöstön riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen ... henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa mm. erityisopettajan antaman konsultaation avulla
- tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti
- ryhmässä työskentelevä avustava, ryhmäkohtainen henkilöstö

Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa

Työn tueksi varhaiskasvatuksessa →

Varhaiskasvatuksen ammattilainen, etsitkö kehitysideoita työsi tueksi? Olemme keränneet sivulle erilaisia ohjeita, videoita ja muita innostavia materiaaleja, joita voit vapaasti soveltaa omassa tekemisessäsi. Tervetuloa tutustumaan!

Jaa

Lapsella on oikeus saada tukea varhaiskasvatuksessa heti, kun tuen tarve on havaittu. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Tälle sivulle on koottu keskeiset periaatteet lapsen tuesta varhaiskasvatuksessa, ohjeet hallintopäätöksen teon tueksi sekä hyödyllisiä linkkejä.

Hyödyllisiä linkkejä lapsen tukeen liittyen

- > [Varhaiskasvatuksen tuesta kysyttyä \(OKM\)](#)
- > [Tietoa vanhemmille varhaiskasvatuksen tuesta \(Vanhempainliitto\)](#)
- > [Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelut](#)
- > [Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki](#)
- > [Oppimisen ja koulunkäynnin tuki perusopetuksessa](#)
- > [Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus](#)

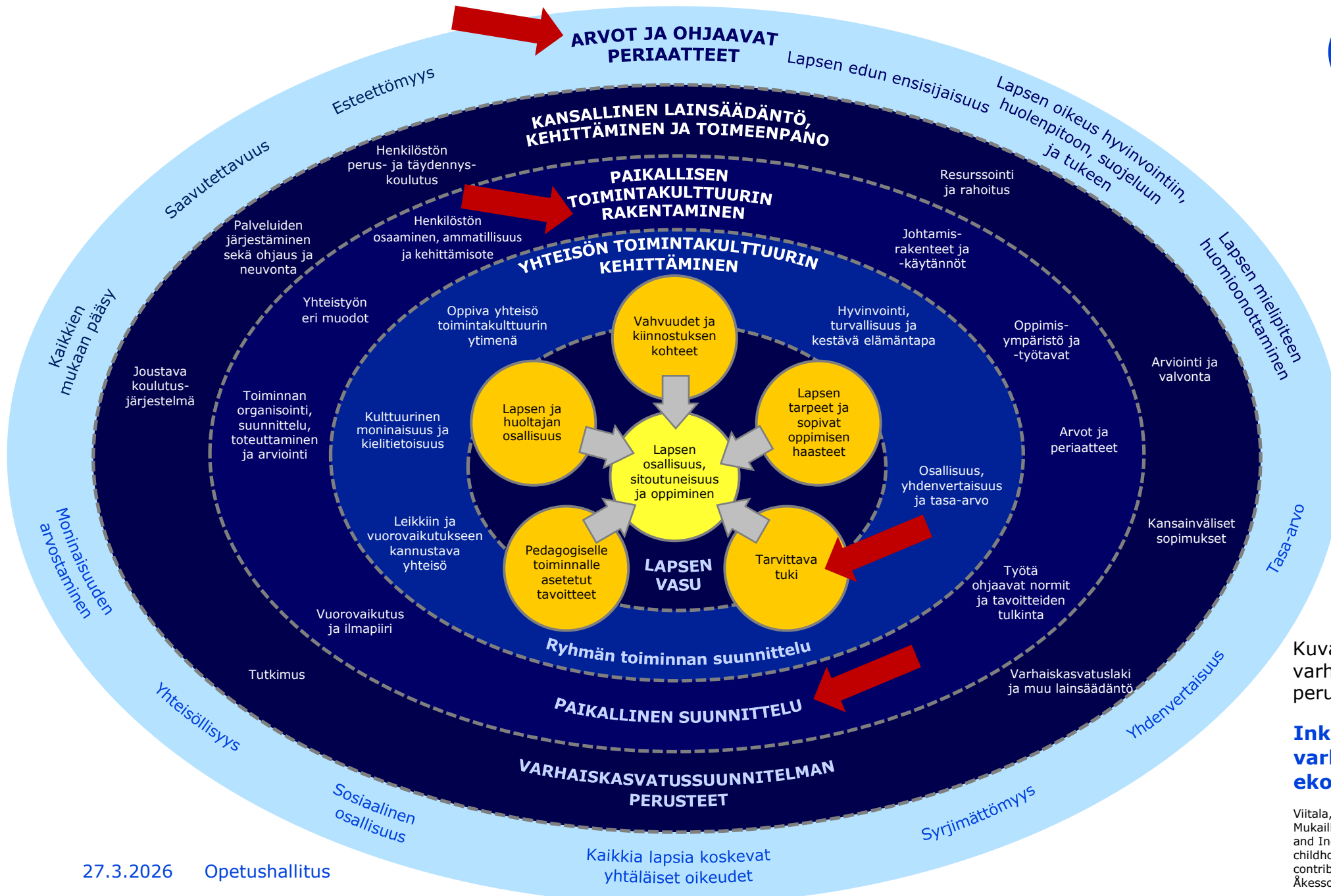
Mitä lapsen tuki varhaiskasvatuksessa on? →

Hallintopäätös lapsen tuesta →

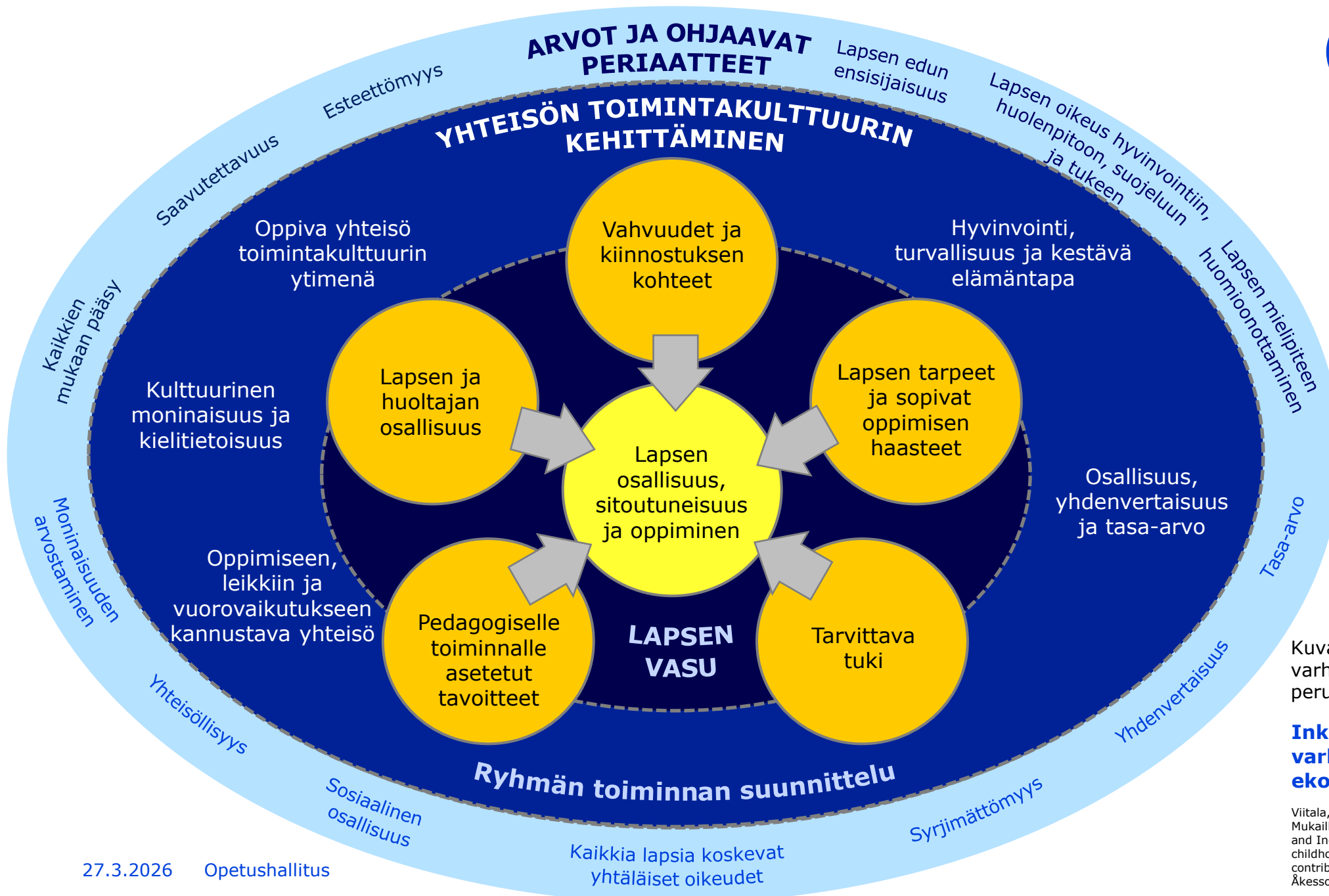
**Lyhyt koonti
webinaarin teemoista**

Kuva päivitetty
varhaiskasvatussuunnitelman
perusteiden mukaiseksi 1.1.2026

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli

Viitala, Hautakangas, Holappa & Kaplin-Sainio, 2024.
Mukaiillen mallia European Agency for Special Needs
and Inclusive Education 2017. Inclusive early
childhood education: new insights and tools –
contributions from a European study. Toim. E. Björck-
Åkesson, M. Kyriazopoulou, C. Giné & P. Bartalo.

Kuva päivitetty
varhaiskasvatussuunnitelman
perusteiden mukaiseksi 1.1.2026

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli

Viitala, Hautakangas, Holappa & Kaplin-Sainio, 2024.
Mukaiillen mallia European Agency for Special Needs
and Inclusive Education 2017. Inclusive early
childhood education: new insights and tools –
contributions from a European study. Toim. E. Björck-
Åkesson, M. Kyriazopoulou, C. Giné & P. Bartalo.

Kenen vastuulla on tuen toteuttaminen ja inklusion kehittäminen varhaiskasvatuksessa?

Tuen tarpeen
arviointi

Tuen antaminen

Toimintatapojen
kehittäminen

Toimintakulttuurin
kehittäminen

Päiväkodin ja perhepäivähoidon koko henkilöstö

Paikallisia kokemuksia: Lahti

Kysymyksiä ja vastauksia

A decorative graphic consisting of thick, wavy lines in green and blue. The lines flow from the bottom left towards the top right, creating a sense of movement and energy. The green line is more prominent in the foreground, while the blue line is visible behind it.

Onko ohjetta siihen, mihin paikallisesti tarkennettavat asiat kirjataan, mikäli paikallisesta vasusta luovutaan

- Tämä on varhaiskasvatuksen järjestäjän päätös, miten ja mihin suunnittelu kirjataan
- Kirjallista suunnittelua tulee kuitenkin tehdä, sillä huoltajia ja muita kuntalaisia on tiedotettava mm. kunnan palveluista, asioiden käsittelystä ja päätöksistä kuntalain 29 § mukaisesti
- Hallintolain mukaan mm. oikeus saada päätös omasta asiastaan, hyvän hallintotavan edistäminen

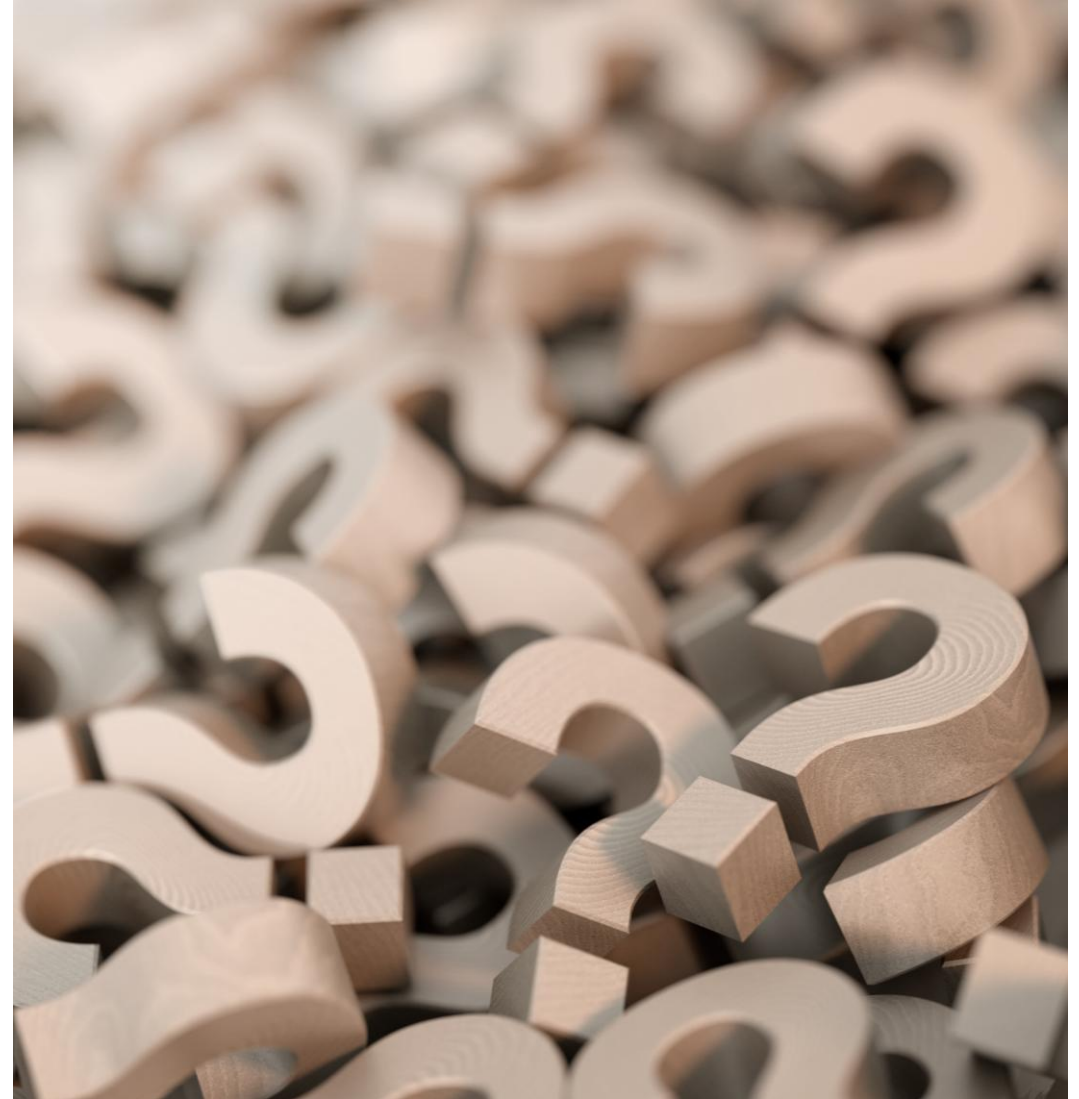
Onko paikallisen vasun järkevää olla kokonaan erillinen vai tekstiä valtakunnallisen perusteiden seassa?

- Opetushallitus suosittelee, että paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa näkyisi myös perusteiden tekstit, koska
 - On vain yksi asiakirja
 - Ei tarvitse etsiä perusteita verkosta
 - Perusteet tulevat tutuksi henkilöstölle, mutta näkyvät samalla myös huoltajille.

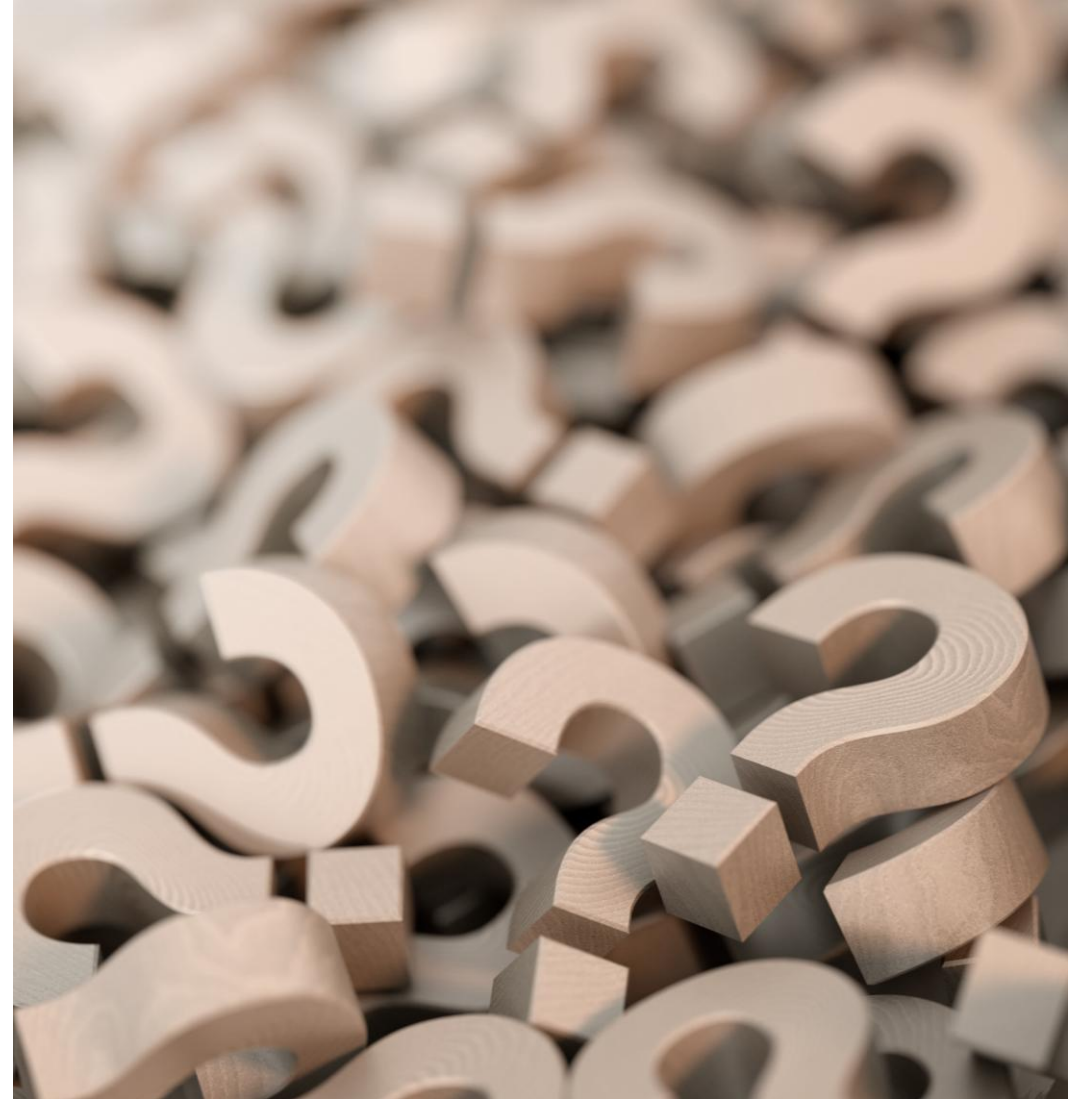
Onko ePerusteet paikka, johon tehdään sekä valtakunnalliseen että paikalliseen (jos tämä vielä tehdään) asiakirjaan tehtävät kirjaukset?

- ePerusteet palveluun voi laatia edelleen paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman
- Valtakunnalliset perusteet sekä niihin tehtävät muutosmääräykset julkaistaan jatkossa vain ePerusteet -palvelussa

Kaikilla varhaiskasvatuksen järjestäjillä ei ole graafikkoja tms. erityisosaajaa laatimaan kunnan vasua. Haaveilemme kuvista tai selkeistä taulukoista.

- Graafikon palveluita voi tilata ulkopuolisena työnä. Muutamakin kuva voisi auttaa. Lisäksi OPH:n valmiita kuvia voi käyttää esim. pedagoginen viitekehys, laaja-alainen osaaminen, kehittyvä kielelliset taidot <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa#anchor-oheismateriaalia->
- ePerusteista voi tallentaa paikallisen vasun.
- Moni käyttää myös wordin valmiita mallipohjia asiakirjan laadinnassa.

Ajankohtaista Opetushallituksessa

The background features abstract, flowing shapes in vibrant green and blue. A thick green band curves from the top right towards the center, while a blue band curves from the bottom left towards the center, creating a sense of movement and depth.

Opetussuunnitelmien perusteet julkaistaan ePerusteet -palvelussa

- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden voimassaoleva asiakirja ja määräys löytyvät Opetushallituksen ePerusteet-palvelusta
 - Huomioitahan, että tekstiversiot, joita ei ole haettu ePerusteista EIVÄT ole virallinen määräys (esim. Opintopolun kautta lähetetty muutosversio)
- Oikeat muotoilut löytyvät ePerusteista
- Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia voi edelleen laatia ePerusteisiin

Tervetuloa ePerusteet-palveluun!

Täältä löydät kaikki valtakunnalliset opetussuunnitelmien, tutkintojen ja koulutusten perusteet varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön. Palvelusta löydät myös muut ajantasaiset opetushallituksen määräykset ja suosituksia. Varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voivat julkaista palvelussa paikallisia suunnitelmia.

Hae opetus- ja toteutussuunnitelmia tai valtakunnallisia perusteita

Varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutosmääräykset keväällä 2026

- Oppivelvollisuuslain muutos tulee voimaan 1.8.2026
 - Opetussuunnitelmista poistetaan pidennettyä oppivelvollisuutta koskeva määräys, varhennettua oppivelvollisuutta koskevat määräykset voimaan 1.8.2026 alkaen
- Muutosmääräykset annetaan maaliskuussa 2026. Tiedotamme lisää, kun muuttuneet perusteet on julkaistu ja ops-työkalupohja päivitetty.
- Muutoksista aiheutuu päivitystarvetta myös paikallisiin opetussuunnitelmiin:
 - varhaiskasvatuksen perusteessa luvuissa 1 ja 5
 - esiopetuksen perusteessa luvuissa 1, 2 ja 5

Varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa tulossa voimaan useita opetussuunnitelmien perustepäivityksiä ensi vuonna

Ajankohtaista Esiopetus Perusopetus Varhaiskasvatus Oppimisen tuki

Opetushallituksessa on valmistelussa useita perustepäivityksiä varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen. Muutosmääräyksiä annetaan joulukuussa ja niihin liittyvät muutokset tulevat voimaan pääosin ensi vuoden elokuussa.

<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/varhaiskasvatuksessa-ja-esi-ja-perusopetuksessa-tulossa-voimaan-useita>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

OPH-700-2022

🔍 Hae

Perusteen tiedot

1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sitä tarkentava varhaiskasvatuksen suunnittelu

2 Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

4 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

5 Lapsen tuki

6 Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

7 Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Perusteen tiedot

Perusteen nimi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

Voimaantulo

1.3.2022

Peruste pdf:nä

 [Avaa peruste pdf:nä](#)

Määräykset

[Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteet 2022](#)

Voimaantulo: 1.1.2026 | Diaarinumero: OPH-7884-2025

[Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022](#)

Diaarinumero: OPH-700-2022

Muutoshistoria

[Katsele perusteen muutoshistoriaa](#)

Voimaantulo

1.3.2022

Peruste pdf:nä

 [Avaa peruste pdf:nä](#)

Määräykset

[Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteiden 2022 muuttaminen](#)

Voimaantulo: 1.1.2026 | Diaarinumero: OPH-7884-2025

[Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022](#)

Diaarinumero: OPH-700-2022

Muutoshistoria

[Katsele perusteen muutoshistoriaa](#)

Muutoshistoria

Katsele perusteen muutoshistoriaa

Julkaisu
Opetusha

Käsite
36 uutt
151 käs

Julkaisu 18.12.2025 Siirry julkaisuun

Opetushallitus on päättänyt muutoksista varhaiskasvatuks

Käsite

36 uutta käsitettä

151 käsitettä muokattu

Tekstikappale

Muokatut

- Ajattelu ja oppiminen
- Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- Paikallisesti tarkennettavat asiat
- Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa
- Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen
- Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvat
- Paikallisesti tarkennettavat asiat
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana
- Paikallisesti tarkennettavat asiat
- Yhteistyö tuen aikana
- Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa
- Lapsen tuki
- Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut
- Paikallisesti tarkennettavat asiat
- Kasvan, liikun ja kehityn
- Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

- Oppimisen alueet
- Pedagogisen toiminnan viitekehys
- Yhteistyö eri tahojen kanssa
- Paikallisesti tarkennettavat asiat
- Yhteistyö varhaiskasvatuksessa
- Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö
- Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa
- Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt
- Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
- Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö
- Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri
- Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet
- Paikallisesti tarkennettavat asiat
- Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus
- Laaja-alainen osaaminen
- Arvoperusta
- Varhaiskasvatuksen toimintamuodot
- Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua
- Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet
- Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- Paikallisesti tarkennettavat asiat
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet
- Varhaiskasvatuksen paikallinen suunnittelu
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sitä tarkentava varhaiskasvatuksen suunnittelu
- Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista
- Tuen muodot
- Lapsen tuen arviointi
- Tehostettu tuki
- Monialainen yhteistyö
- Yleinen tuki
- Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Avointen oppimateriaalien kirjasto

Maksuttomia
avoimia oppimateriaaleja
kaikille eri koulutusasteille.

Käytä opetuksessa tai
kehitä omaa osaamistasi.

Lue lisää aoe.fi-palvelusta

Jaaa osaamistasi.
Opi uutta.

aoe.fi

Avointen oppimateriaalien kirjasto

Varhaiskasvatus aoe.fi-palvelussa

Varhaiskasvatuksen
materiaaleja

566 kpl

(28.1.2026)

Varhaiskasvatuksen materiaalien käyttö vuonna 2025

- Materiaaleja katseltiin 22 800 kertaa.
- Materiaaleja haettiin 2370 kertaa.
- Käyttäjät latasivat materiaaleja 2600 kertaa.
- Lisäksi katselut ja haut Finna.fi:ssä sekä muissa kirjastoissa ja palveluissa

Opetushallitus kouluttaa myös maksupalvelutoimintana

- Kehittämispäivät, räätälöidyt koulutukset, etänä... Kysy lisää vaihtoehtoista! Också på svenska!
- Asiantuntevat ja osaavat kouluttajat suoraan tiedon ääreltä!
- varhaiskasvatus@oph.fi
- utbildning@oph.fi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiitos!

